

HÖGSKOLAN FÖR LÄRANDE
OCH KOMMUNIKATION
HÖGSKOLAN I JÖNKÖPING

Lära genom lek i förskoleklass

En intervjustudie om hur förskollärare beskriver
sin syn på lekens roll i barns lärande

Josefine Jagfeldt

Åsa Norén

Emelie Sollenby

Examensarbete 15 högskolepoäng
Inom Lärande
Läraryrket

Vårterminen 2008

Handledare
Irène Larsson
Karin Alnervik

Examinator
Carin Falkner

SAMMANFATTNING

Josefine Jagefeldt, Åsa Norén & Emelie Sollenby

Lära genom lek i förskoleklass

En intervjustudie om hur förskollärare beskriver sin syn på lekens roll i barns lärande

Antal sidor: 30

Syftet med detta arbete är att undersöka hur förskollärare i förskoleklass beskriver sin syn på relationen lek och lärande i förskoleklass. Vi vill fördjupa oss i hur förskollärarna beskriver sin syn på lekens roll i barns lärande. Frågorna som vi fördjupar oss i är:

Hur beskriver förskollärare sin syn på lekens roll i barns lärande i förskoleklass?
Hur beskriver förskollärare sin syn på integrationen mellan skola och förskola och dess betydelse för leken?

För att få svar på dessa frågor har vi intervjuat elva förskollärare som arbetar i förskoleklass i Jönköpings kommun. Resultatet visar att förskollärarna har en relativt samstämmig syn på lekens betydelse för barns lärande. Alla är överens om att leken är viktig i förskoleklassens verksamhet och att förskollärarnas uppgift även är att förmedla sin pedagogik in i skolas värld. Förskolepedagogik innebär att lek, skapande och tema är i fokus i verksamheten. Variation ser vi dock i hur förskollärarna beskriver hur de lägger upp det dagliga arbetet och vilket utrymme leken får i verksamheten samt vilken funktion förskollärarna beskriver att de själva har i barnens lek. Alla intervjuade förskollärare är enade om att leken är betydelsefull för barns lärande. I leken ingår bland annat kommunikation och samspel med varandra. Det är även viktigt att överföra synen på leken från förskolan till skolan så att lärarna kan arbeta vidare med lärande genom lek.

Sökord: förskoleklass, lek, lärande, förskolepedagogik, sexårsverksamhet

---

Postadress	Gatuadress	Telefon	Fax
Högskolan för lärande och kommunikation (HLK) Box 1026 551 11 JÖNKÖPING	Gjuterigatan 5	036-101000	036-162585

INNEHÅLL

INLEDNING	1
BAKGRUND	2
VERKSAMHET FÖR SEXÅRINGAR	2
FÖRSKOLAN MÖTER SKOLAN	4
LEK	6
Lek i förskolan	6
Lekens betydelse	7
Former av lek	9
LÄRANDE	10
Lek och lärande hör ihop	11
TEORIER OM BARNES LEK OCH LÄRANDE	12
Kognitiva lekteorier	12
Personlighetsteorier om lek	12
Miljöinriktade lekteorier	13
SYFTE	14
METOD	15
URVAL	15
GENOMFÖRANDE	15
DATABEARBETNING	16
TILLFÖRLITLIGHET	16
RESULTAT	18
KATEGORIBESKRIVNINGAR	18
Den pedagogiska verksamheten	18
Barnet i centrum	19
Lek och lärande	20
DISKUSSION	22
METODDISKUSSION	22
RESULTATDISKUSSION	23
FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING	27
REFERENSER	28
BILAGA	

INLEDNING

Vi är tre studenter som läser till lärare med inriktning förskola/förskoleklass på Högskolan för Lärande och Kommunikation (HLK) i Jönköping. Vi har under vår utbildning förstått att leken är av stor betydelse i barns lärande och utveckling. Under vår verksamhetsförlagda utbildning (VFU) på olika förskolor har vi sett att leken är en viktig del i den dagliga verksamheten. Vi tror att pedagogerna på förskolorna vet att barnen är i behov av att få leka och att de lär genom leken. Hur är det då när barnen blir äldre och kommer in i skolans värld? Har de inget behov av att leka längre då?

När regeringen 1998 beslutade att verksamheten för sexåringarna skulle flytta in i skolan var tanken att grundskolans pedagogik skulle få mer inflytande från förskolepedagogiken. Vår uppfattning är att det snarare har blivit tvärtom och därför valde vi att fokusera på förskoleklassens verksamhet och lärande genom lek.

När vi nämner lek i denna uppsats menar vi både tid då barnen leker fritt och ej är styrda av pedagogerna, och även lek då förskolläraren har en mer betydande roll, genom att till exempel finnas med i och utveckla leken tillsammans med barnen. Med lek menar vi en process där barnen får utforska, bearbeta sina intryck och upplevelser, samspeja med varandra och i fantasin undersöka vad man kan göra i verkligheten (Lillemyr, 2002; Williams, Sheridan & Pramling Samuelsson, 2001).

Med denna uppsats vill vi uppmärksamma pedagoger om vikten av lek i barns lärande. Vi anser att leken är av stor betydelse genom hela livet och att vi inte ska glömma bort leken bara för att barnen blir äldre. Det är ett stort steg för barnen att gå från förskola till skola och därför är det viktigt att leken får stort utrymme även i förskoleklassen och skolan.

BAKGRUND

Verksamhet för sexåringar

På 1890-talet kom Kindergarten från Tyskland till Sverige. Kindergarten, eller Barnträdgården som den också kallades, drevs i ett rent pedagogiskt syfte ofta av privatpersoner. Barnträdgården skulle endast vara ett stöd för hemmets fostran, därför var barnen där bara några timmar per dag. Barnträdgårdarna är föregångarna till senare tiders lekskolor. Vissa utgångspunkter, som fortfarande ingår i modern förskolepedagogik, var till exempel lekens betydelse för barnets utveckling och att barn måste få konstruera och pröva för att på det sättet lära genom egen erfarenhet (Lindqvist, 1996).

Den första statliga utredningen om barnomsorgen genomfördes av 1938 års befolkningskommission som fastställde de nya begreppen daghem för heldagsomsorg och lekskola för omsorg under kortare tid. Lekskolorna var till skillnad mot daghemmen aldrig föremål för något ifrågasättande. Det ansågs allmänt att några timmar per dag av pedagogisk verksamhet var bra för barns utveckling och fostran. Kommunerna satsade också hellre på de mer kostnadseffektiva lekskolorna. 1948 hade 10 procent av fyra till sjuåringarna plats i lekskola i Stockholm. Under 1950-talet byggdes lekskolorna ut kontinuerligt och barnantalet ökade från 19 000 till 28 000 (Henschen, 1990).

1968 tillsattes Barnstugeutredningen på uppdrag av regeringen. Enligt direktiven skulle man främst inrikta arbetet på barnstugornas pedagogiska innehåll och allmän verksamhet för fem till sexåringar. Deltidsgrupperna – de forna lekskolorna – på slutet av 1960-talet, var utbyggda så att 70 procent av sexåringarna och 30 procent av femåringarna kunde tas emot. Barnstugeutredningen föreslog att det på kort sikt skulle byggas ut så att alla sexåringar skulle få del av verksamheten. Utredningen resulterade i att riksdagen antog en lag om allmän förskola och samlingsnamnet för daghem och deltidsgupp/deltidsförskola blev nu förskola. Förskollagen, som trädde i kraft 1975 innebar allmän förskola för sexåringar, avgiftsfri och med en minimitid på tre timmar per dag. Kommunerna fick en skyldighet att erbjuda alla sexåringar plats i förskolan (SOU 1972:26, Rosengren, 1972).

Hösten 1990 innehöll regeringens krispaket ett förslag om flexibel skolstart – ett första steg mot skolstart vid sex år i en nioårig grundskola. I juni 1991 infördes flexibel skolstart det vill säga sexåringars möjlighet att börja i grundskolan skrevs in i skollagen. Detta ledde till ett utvecklingsarbete i kommunerna och resultatet blev att en så kallad sexårsverksamhet utvecklades i skolornas lokaler. Men intresset var inte särskilt stort från vare sig förskolan eller skolan, 1,7 procent av sexåringarna började skolan första året. Siffran ökade inte nämnvärt de kommande åren (Martin Korpi, 2006).

Ansvar för förskoleverksamheten och skolbarnsorgen flyttades 1996 från Socialdepartementet till Utbildningsdepartementet, därigenom blev de en del av utbildningssystemet och verksamheternas pedagogiska roll betonades. Detta skedde i samband med att läroplanen, Lpo 94 reviderades och att förskolan fick en egen läroplan, Lpfö 98 (Skolverket, 2001; Lillemyr, 2002).

I maj 1996 kom en historisk proposition av dåvarande skolminister Ylva Johansson, den drog upp riktlinjerna för överföringen av förskoleverksamheten och skolbarnsorgen till utbildningssektorn. Ett gemensamt måldokument skulle till en början utarbetas för den allmänna förskolan, fritidshemmet och skolan, som utgick från en gemensam syn på kunskap och barns och elevers lärande, men också tog tillvara de olika verksamheternas särdrag och kvaliteter (Martin Korpi, 2006).

Den 1 januari 1998 bildades en ny skolform, förskoleklassen, som skulle införas som ett led till ökad integration mellan verksamheterna i förskola, grundskola och fritidshem. Förskoleklassen skulle vara en frivillig skolform för sexåringarna, men obligatorisk för kommunerna att anordna. Syftet med verksamheten var att utveckla arbetsformer och ett nytt pedagogiskt förhållningssätt. Därigenom skulle kvalitén förbättras i alla delar av verksamheten. Det betonades att det som är naturliga inslag i förskolepedagogiken, bland annat lek, skapande, temainriktat arbetssätt och barns eget utforskande, borde få genomslag även i skolan. Dock har förskoleklassens verksamhet allt sedan starten diskuterats och kritiserats för att innehållet och organisationen blivit alltför likt skolan (Skolverket, 2001; Lillemyr, 2002).

Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94) gjordes om och trädde i kraft 1 augusti 1998, för att bli en gemensam läroplan för förskoleklassen, den

obligatoriska skolan och fritidshemmet. Detta gjordes för att stödja och stimulera den pågående integrationen mellan skolformerna. Förskoleklassen och grundskolan rymms alltså inom samma läroplan och har många gemensamma visioner, men på en viktig punkt skiljs de åt. I Lpo 94 finns både uppnående- och strävandemål, men för förskoleklassen är det endast strävandemålen som gäller i verksamheten (a.a.).

Förskolan möter skolan

Förskolan och grundskolan i Sverige har gått igenom en av de största reformerna i modern tid, vilket skedde under 1990-talet. Reformen innebär att förskolan för första gången anses officiellt som den första delen i det offentliga skolväsendet för barn och ungdom. Reformen har inneburit att barn i åldern sex till nio år möter tre olika typer av pedagoger i verksamheten: förskollärare, fritidspedagoger och lärare. Verksamheten kan vara allt från helt separat förskoleklass, år 1, år 2 och år 3 till helt integrerad förskoleklass, skola och fritidshem för blandade åldersgrupper. Syftet med reformen var att synliggöra det bästa ur båda traditionerna – dels skolans tradition och dels förskolans tradition – och genom det bygga en bättre pedagogisk verksamhet för barnen. Förskoleklassen är en egen del i skolverksamheten, den ska vara en bro som går från förskola till skola. Denna del av verksamheten ska vänja barnen vid och ge dem en mjukstart i allt det som skolan ska stå för (Myndigheten för skolutveckling, 2006a).

Den syn som förskoleklassen har på kunskap och lärande har sin grund i förskolepedagogiken. Att lärandet ska ske genom lek, skapande och eget utforskande framgår av *Att leka sig in i skolans värld* (2006a) som Myndigheten för skolutveckling ger ut till föräldrarna vars barn ska börja i förskoleklass:

Målen för förskoleklassens verksamhet är lika över hela landet. Oavsett var barnet går i skolan ska miljön och verksamheten i förskoleklassen vara anpassad efter sexåringens behov av rörelse, lek och möjlighet till eget utforskande. Varje kommun har egna mål som uttrycks i kommunens skolplan. Utifrån skolplanen och egna mål väljer sedan varje skola innehåll och organisation för sin förskoleklass.

(Myndigheten för skolutveckling, 2006a, s.4)

Tanken är att förskoleklassen ska vara övergången från förskolan och in i grundskolan. Förskolläraren i skolan ska med sin pedagogiska syn på lek och lärande vara med och förändra arbetssättet i skolan (Myndigheten för skolutveckling 2006b).

Att det finns stora förväntningar på förskolepedagogikens inflytande i skolan skriver både Johansson (2000) och Myndigheten för Skolutveckling (2006a) om. De menar att eftersom förskollärare som kommer in i skolan ska dela med sig av sin syn på pedagogik, på lek, lust och lärande kan det vara svårt att leva upp till alla föresatser. Förskollärarna ska förankra ord och föresatser i verkligheten och förvandla dessa till praktisk daglig verksamhet för att det ska vara till nytta. Förhoppningen är att den obligatoriska skolan ska smittas av förskolepedagogiken och därigenom utvecklas till en skola där eleverna lär genom alla sinnen och känner glädje och lust i lärandet.

Det är mycket som skiljer förskolan och skolan åt. Något som alla barn är intresserade av är leken och därför bör den vara en viktig del i det som förenar dessa verksamheter. Det är viktigt att skolan har insikt i lekens betydelse för varje barns lärande och detta tas upp i utredningen *Grunden för livslångt lärande* (SOU 1994:45 Lekens möjligheter). Enligt Haug (1992) är förskolan och skolan långt ifrån lika. Eftersom skolan är den institution av dessa två som har högst status och är mest dominant kommer den med största sannolikhet ha övertag över förskolans verksamhet. Dessa slutsatser drar han efter att ha skrivit en avhandling där han har studerat sexårsverksamhet enligt tre olika modeller (i förskolan, i grundskolan och i ett samarbete mellan förskolan och grundskolan) i Norge.

På uppdrag av regeringen har Skolverket i Sverige under en treårsperiod följt utvecklingen av integrationen mellan förskoleklassen, fritidshemmet och grundskolan i olika kommuner. Resultatet skulle redovisas senast i juni 2001. Utvecklingen mot nya synsätt och arbetsformer som lek, skapande och utforskande så som tanken var har det inte blivit, utan det är en verksamhet som är vuxenstyrd och uppstyckad av arbetspass och raster. Lokalerna var inte anpassade efter sexåringarnas rörelsebehov och klassrummets utformning utgjorde inte en plats för lek och skapande (Skolverket, 2001). Förskolan och skolan har olika ramar att följa, så som raster, lektioner och dylikt. Dessa ramar är djupt förankrade i skolans verksamhet medan förskolan har ett mer öppet arbetssätt. För att samarbete mellan förskola och skola ska fungera, är det en förutsättning att det finns ett nära samarbete där man erkänner att båda traditionerna har viktiga delar att bidra med som är viktiga i integrationsarbetet (Fagerli, Lillemyr & Søbstad, 2001).

Dahlberg och Lenz Taguchi (1994) beskriver hur lärare kan gå tillväga för att nå en utveckling av förskolans och skolans pedagogiska arbete måste utgå från ”en gemensam syn på barnet, lärandet och kunskapen” (s.21). De menar att arbetet för att nå en sådan gemensam syn förutsätter en medveten strävan för att nå ”en mötesplats där förskola och skola omfattar en liknande syn på det lärande barnet, pedagogens roll och på det pedagogiska arbetet, och som bygger på en gemensam värdebas” (s.22). Författarna tror att det är fullt möjligt att uppnå ett sådant möte på sikt, dels på grund av förskolans och skolans gemensamma idétraditioner, dels genom läroplanen och måldokumentet som ger en gemensam pedagogisk grund för verksamheten i förskola och skola.

Lek

Lek i förskolan

På 1840-talet startade den tyske pedagogen Friedrich Fröbel en så kallad lek- och sysselsättningsanstalt som blev föregångare till de svenska barnträdgårdarna som senare blivit dagens förskolor. Frøbels pedagogik har sin utgångspunkt i leken och han menar att det är det naturliga sättet för barn att uttrycka sig. Enligt Lindqvist tolkning av Frøbels pedagogik ger leken glädje, frihet, tillfredsställelse och fred med världen. Att hela barnet utvecklas och att det sker en kontinuerlig utveckling är något som han betonar (Lindqvist, 1996). Fröbel konstruerade material som kom att kallas lekgåvor, vilka är ett undervisningsmaterial som bygger på geometriska figurer. Genom den fria leken fick barnen välja aktivitet utifrån ett bestämt material. Den fria leken hade en vuxen närvarande som inspiratör och även deltagare i barnens lek, men på deras villkor (Welén, 2003).

Genom tiderna har förskollärare i förskolan betonat barns sociala utveckling snarare än den intellektuella. Dessutom betonas barnets naturliga utveckling och mognad och verksamheten präglas av en helhetssyn. Förskolan har haft en spontan läroplan där ämnena är integrerade till skillnad mot grundskolans formella läroplan. Lek och temaarbete har varit en viktig del i förskolans arbete under hela 1900-talet. Trots att lärare i förskolan har ansett att leken är viktig har den inte utvecklats pedagogiskt. Leken har setts som en angelägenhet endast för barnet och förskollärarna har inte

vetat hur de ska förhålla sig till den. Det har funnits en tro på att barn utvecklas i leken oavsett påverkan från de vuxna (Lindqvist, 2002).

Lek som har stått för frihet utan inblandning av vuxna, har även inneburit att vuxna inte involverat sig eller varit delaktiga i barnens värld. Idag har detta tankesätt börjat ändras och alltmer upptäcks fördelarna med att vuxna leker tillsammans med barnen och går in i en gemensam lekvärld (Welén, 2003).

Den syn på kunskap och lärande som ligger till grund för förskoleklassen har sin grund i förskolepedagogiken. Detta innebär att barn i förskoleklassen inhämtar kunskap och lär sig med hjälp av de viktigaste pedagogiska redskapen som används i förskolan – lek, skapande och barnets eget utforskande (Myndigheten för Skolutveckling, 2006). I förskolans läroplan står det att förskolan ska lägga grunden för det livslånga lärandet och där poängteras även att verksamheten ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn (Skolverket 1998b).

Lekens betydelse

Lek har av tradition varit en motsats till arbete och den har därför inte haft en stor del i skolans produktionsinriktade arbete. I skolans läroplan har lek inte tidigare nämnts som en form av verksamhet, däremot har förskolan använt leken som ett pedagogiskt hjälpmedel. Leken i skolan har mest förhållit sig till raster och inom estetiska ämnen där det används lekbetonade aktiviteter (Johansson, 2000).

Det finns, enligt Lillemyr (2002), minst tre anledningar till varför barns lek är viktig för den pedagogiska verksamheten i förskola och skola. Den första anledningen är att pedagoger och andra vuxna lär sig om barn genom att observera deras lek. Man ser att leken är viktig för barnen, den har ett egenvärde. Andra anledningen är att barn får erfarenheter genom leken, de utforskar, testar och använder fantasin och genom det lär de känna sig själva och får en ökad självförolit. De får även öva sig på att kommunicera och agera ihop med andra. Den tredje anledningen är att barnet socialiseras genom leken.

Leken är en viktig del i barnens utveckling och lärande. I FN:s konvention om barns rättigheter (ratificerad av Sverige 1990) står det i artikel 31, paragraf 1: ”Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreation

anpassad till barnets ålder samt rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet”. Konventionen ska säkra barns rätt till trygghet och utbildning, men också rätt till lek. (Regeringskansliet, n.d.).

Lillemyr (2002) menar att upplevelsen barn har av lek är helt central och den skapar grunden för en aktiv, personlig och meningsfull erfarenhet. Att upplevelsen ska vara en central del av lärandet är inte självklart, speciellt inte i det traditionella lärandet. Upplevelsen och engagemanget som är en viktig del av leken måste också få plats i lärandet.

Genom att man skapar större engagemang i lärandet, och anknyter mer till fantasi och kreativitet, vidgas perspektivet för tilläggnan av kunskap i både förskola och skola. Barns lek kan då ge näring åt just de delar av lärandet som inte alltid har haft en framträdande plats i skolan: bearbetning, experimenterande, utforskande och kreativitet; överhuvudtaget utveckling i relation till barnets individuella potential. (Lillemyr, 2002, s.18)

Leken är en naturlig del i barnens vardag och genom den vågar de pröva och utforska olika områden. Leken är en frivillig aktivitet som inte går att tvinga fram. Det går inte att be någon att leka om inte motivationen finns hos barnet självt (Berg, 1992).

I Lpo 94 får man bland annat ta del av vad skolan har för uppdrag och där nämns att skapande aktivitet och lek är viktiga delar i det aktiva lärandet (Skolverket 1998a). I förskolan, förskoleklassen och skolans verksamhet passar det in att ha inslag av lek och rörelseaktivitet i alla ämnen. Att göra aktiviteter tillsammans i dessa verksamheter stärker gemenskapen och trivseln (Wolmesjö, 2006). Lindqvist (2002) skriver att för att leken ska komma in i skolan behövs ett socialt sammanhang. Leken är en gruppverksamhet och kommunikationen är det viktigaste i den. Hon menar att även om barnet leker för sig själv utvecklas en dialog med rollfiguren det skapar.

Henriksson (2000) menar att man genom leken ökar sin livskompetens. I leken använder vi en mängd olika områden, så som förmågan att kommunicera, vår kreativitet, kunskap och konstnärlighet. I leken övar barnet sina sinnen och sin kroppsuppfattning. Williams, Sheridan och Pramling Samuelsson (2001) skriver att när barnen har fri lek bearbetar de sina upplevelser och befäster sina kunskaper. När barn leker med varandra utmanas de av varandras olikheter, som till exempel ålder

och erfarenheter. Detta ger dem möjlighet att vidga och utveckla sin lek vilket innebär att de lär av varandra.

Leken stimulerar samarbetet mellan barn, om de skall utveckla en lek tillsammans krävs samarbete för att komma vidare. Barn är också intresserade av att ha vuxna som lekkamrater. När vuxna spelar roller vet barnen att det är lek och de behöver därför inte vara osäkra på de vuxnas regler (Lillemyr, 2002).

Former av lek

Flera lekforskare, bland annat Trageton och Knutsdotter Olofsson har på olika sätt delat in leken i kategorier. Vi har valt att beskriva några av dessa som är de mest förekommande.

Funktionslek

I en funktionslek upprepas en handling eller funktion för att barnet tycker om själva funktionen. Detta sker under de två första levnadsåren och sinnesintryck och rörelse är det centrala i leken. (Knutsdotter Olofsson, 1996).

Rollek

I rolleken leker barnen utifrån egna erfarenheter och håller sig till ett visst tema, det kan vara allt från mamma pappa barn till riddare i krig. Dock kan graden av inlevelse variera beroende på hur barnen samspelar med varandra. Ibland kan det verka som att barnen tittar på leken utifrån och försöker förstå vad den andra menar. Rolleken bygger på inre föreställningar och egna upplevelser vilket gör att barnen har olika förutsättningar beroende på temat i leken (a.a.). I rolleken går barnet in i en annan roll och "är" någon annan. Detta kräver att barnet betar sig utifrån vad den rollen kräver (Knutsdotter Olofsson, 1992).

Regellekar

I den fria leken underkastar sig barnen en mängd olika regler. Det är ofta någon som har starka uppfattningar om att något ska vara på ett visst sätt som styr upp de andra barnen. Barnen upplever att det är mycket viktigt att reglerna följs, men de gäller bara för stunden, nästa gång kan det vara andra regler som gäller (Knutsdotter Olofsson, 1996).

Regellekar är även den typ av lekar då regler gjorts upp i förväg om hur leken ska genomföras. Dessa typer av lekar överförs ofta från generation till generation exempelvis katt och råtta. I dessa typer av lekar tränas barnen i turtagande och att underordna sig spelreglerna (a.a.).

Konstruktionslek

I konstruktionsleken använder sig barnet av olika sorters material för att ge uttryck för sina tankar och känslor. Dessa material kan vara allt från lera och sand till klossar och lego. Konstruktionsleken är ofta i hög grad individuell, men det är viktigt att komma ihåg att leka tillsammans även i denna typ av aktiviteter (Trageton, 1996).

Lärande

I Lpo 94 står det att skolan har i uppdrag att främja lärandet så att varje individ stimuleras till att inhämta kunskap. Skolan ska även sträva efter att varje elev utvecklar en nyfikenhet och lust att lära (Skolverket, 1998a). Lpo 94 beskriver att det aktiva lärandet är en av grundstenarna. ”Skapande verksamhet och lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet” och ”Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära” (Skolverket, 1998a, s.7 & s.9).

Barn lär sig genom att använda alla sina sinnen på olika sätt och i olika situationer. Barn strävar hela tiden efter att göra sina erfarenheter begripliga och på så sätt förstå sammanhang. Därför är det som pedagog viktigt att ha kunskap om hur barn uppfattar sitt eget lärande och även om hur barn faktiskt lär. Barnets lärande börjar med att det blir medvetet om och uppfattar att det lär sig något. Efter det uppfattar barnet att det kan lära sig att veta något. Det sista steget är att barnets uppfattning av lärandet leder till att det har förstått något nytt (Pramling Samuelson & Asplund Carlsson, 2003).

Lärandet sker i olika sammanhang och på olika sätt i olika situationer, genom till exempel lek, sång, musik, drama, skrift och talspråk. Genom lärandet erövrar kunskapen, men allt vi lär går inte att beskriva med ord eftersom lärandet sker ständigt (SOU, 1997:157).

Kunskap är ett begrepp som är svårt att definiera. Vad kunskap är och vad som räknas som kunskap kan förklaras på olika sätt. Ett sätt att beskriva kunskap är att dela upp den i fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhetskunskap. Dessa är olika definitioner av kunskap och de syns på olika sätt. De tre första är kunskapsformer som är lättare att se medan förtrogenhetskunskapen är mer osynlig och handlar om att man kan använda kunskapen i olika sammanhang. Fakta handlar om kunskap som presenteras och görs tillgänglig. Förståelse är kunskap som befästs genom att utgå från tidigare erfarenheter så att möjlighet ges att utforska och bearbeta (SOU, 1997:157).

”Barn måste också ges möjlighet att utveckla förtrogenhet. Detta innebär att varken lärandet eller kunskapen kan bindas i en form och att lärandet måste ske genom individens aktiva deltagande. Detta gäller barn i alla åldrar lika väl som vuxna.”
(SOU, 1997:157 s. 51)

Lärandet är alltid en del av ett sammanhang eftersom det alltid handlar om att använda, uttrycka eller pröva något. I pedagogiska sammanhang finns det mål för vad det är som ska läras, det finns även situationer som är tänkta för att lära i. Detta sätt att se på lärande innebär att den omvärld och det sammanhang människor befinner sig i samt samspelet med andra är en förutsättning för lärandeprocesser samt tillägnande av kunskap (SOU, 1997:157).

I motsats till det som är ovan beskrivet har traditionen sett på barns lärande som ett resultat av deras utveckling och mognad. Detta har inneburit att förskollärare i den pedagogiska verksamheten har utgått från en teori där de sett på barnet och dess ålder och utifrån det trott sig veta var barnet befinner sig i utveckling och mognad. Detta oberoende av barnets erfarenheter, omvärld och olika sammanhang det har befunnit sig i (Johansson & Pramling Samuelsson, 2007).

Lek och lärande hör ihop

Enligt Fagerli, Lillemyr & Søbstad (2001) är leken viktig i barns utveckling och lärande. Den är en metod för barnet att lära känna sin omvärld. Därför är det viktigt att leken får vara medelpunkten i pedagogiken runt barnen. Lek och lärande ska vara centrala begrepp i förskoleklassens verksamhet. Det är tydligt i Lpo 94 att pedagogiken ska bygga på en integration av förskolans och skolans pedagogik. Skillnaden mellan dessa traditioner är att förskolan betonar den fria leken och sätter

den i centrum medan skolan framförallt fokuserar på kunskapsförmedling och lärandet (Fagerli, Lillemyr & Søbstad, 2001).

Gemensamt för de båda läroplanerna Lpfö 98 och Lpo 94 är att de poängterar att lek och kreativitet är viktiga delar för barns utveckling och inläring. Lpfö 98 betonar att grundstenar i förskolepedagogiken är att lärandet ska vara lustfyllt, roligt, och tryggt. I förskolan framhåller man även det livslånga lärandet och att lärandet ska utgå från barnens nyfikenhet, intressen och motivation (Skolverket, 1998b). Även i Lpo 94 framhävs vikten av aktivt lärande genom lek. ”Skapande arbete och lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet.” (Skolverket, 1998a, s.7)

Teorier om barns lek och lärande

Här nedan kommer vi att ta upp olika perspektiv på lekteorier.

Kognitiva lekteorier

Jean Piaget arbetade fram en utvecklingsteori där tyngdpunkten var på lekens betydelse för individens utveckling. Han arbetade med utförliga barnobservationer och studerade barns sätt att tänka och utvecklas. Kognitiv utveckling sker enligt Piaget genom ett samspel mellan individ och miljö. Barns kognitiva utveckling delas enligt Piaget in i tre lekstadiet. Det första steget är övningsleken som hör samman med den sensomotoriska lusten. Ur detta stadiet utvecklas förmågan att kunna tänka i symboler, vilket leder till symbollek som är det andra stadiet. Det tredje stadiet är rollek. Vuxna behöver inte lära barn att leka eftersom leken är en imitation och genom leken befäster barnet strukturer som redan är inlärd vilket kallas för *assimilation* (Piaget, 1962; Lindqvist, 1996). Piaget talar även om *ackommodation* vilket innebär att anpassa det som är assimilerat i en ny situation så att det kan fungera även där (Berg, 1992).

Personlighetsteorier om lek

Erikson (1965) har vidareutvecklat Freuds psykoanalytiska teori som går ut på att barndomen har betydelse för den vuxna människans själsliga liv. Enligt Freud var leken främst terapeutisk för barn, den var ångestdämpande eftersom barnet kunde projicera sin ångest eller ilska på andra personer eller på leksaker, exempelvis ett

mjukisdjur. Han menade även att leken bara fanns ett kort tag i ett barns liv. Erikson delar i stort sett Freuds uppfattningar om lek, men han menar att leken fyller sin viktigaste funktion som ett led i ett barns psykosociala utveckling. Leken fyller en viktig jagfunktion och bidrar till identitetsutvecklingen hos barnet.

Miljöinriktade lekteorier

Enligt Vygotskij (1995) finns det två typer av lek och kreativitet som är grundläggande i barnets beteende. Det första är att barnet bearbetar intryck och upplevelser. Detta innebär att barnet återskapar en erfarenhet men skapar inget nytt. Den andra handlingen grundas enligt Vygotskij på fantasin och handlar om kreativ verksamhet. Han menar att det är fantasin som gör all kreativ aktivitet i vårt lärande möjligt. Vygotskij skriver också att man genom leken återskapar upplevelser som leder till att något nytt skapas. Om ett barn har rika erfarenheter har det också mer fantasi, men kreativiteten finns hos alla människor.

Vygotskij lägger vikten vid leken som en social process, han beskriver att människor formas av social och kulturell påverkan. Människan betar sig annorlunda beroende på var någonstans och i vilken tidsålder han/hon är född. Vygotskijs teorier utmärks av en helhetssyn på barnets utveckling och han tog avstånd från ren kognitiv teori och menade att leken härstammar ur en emotionell och social påverkan (Vygotskij, 1995).

Leontjev vidareutvecklade Vygotskijs tankar. Han var främst intresserad av barns lek och såg barnet som socialt från födseln och att leken har en förberedande funktion, både socialt och kognitivt. För ett barn i förskoleåldern är leken mycket viktig och dominerar, i betydelsen att leken formar och vidareutvecklar de psykiska processerna. Det är genom leken som barnet lär sig förstå språket, roller och värderingar i samhället (Lillemyr, 1990).

SYFTE

Syftet med detta arbete är att undersöka hur förskollärare i förskoleklass beskriver sin syn på relationen lek och lärande i förskoleklass. Vi vill fördjupa oss i hur förskollärarna beskriver sin syn på lekens roll i barns lärande. Frågorna som vi fördjupar oss i är:

Hur beskriver förskollärare sin syn på lekens roll i barns lärande i förskoleklass?

Hur beskriver förskollärare sin syn på integrationen mellan skola och förskola och dess betydelse för leken?

METOD

Urval

Vi valde att genomföra en kvalitativ intervjustudie eftersom vårt syfte var att fördjupa oss i hur förskollärarna beskriver sin syn på lekens roll i barns lärande. Detta ansåg vi krävde en fördjupning i den enskilda lärarens uppfattningar vilket vi enklast gör genom en intervju. Vi gjorde vår undersökning i Jönköpings kommun, där vi valde ut elva förskollärare som arbetar med sexåringar i förskoleklass. Skolorna som vi tog kontakt med via telefonsamtal fick vi uppgifter om från Jönköpings kommuns hemsida. Förskollärarna valdes utifrån ett så kallat bekvämlighetsurval vilket innebär att välja personer som är lättillgängliga (Bryman, 2001). Förskollärarna arbetar på sju olika skolor i kommunen, där de ingår i arbetslag med lärare och fritidspedagoger. På alla skolorna arbetar de i en integrerad verksamhet med barn i olika åldrar. Hur spridningen ser ut varierar från F-1 till F-3. Skolorna vi besökte skiljer sig åt i storlek, elevantal och de ingår i olika rektorsområden. Förskollärarna som vi har intervjuat har arbetat allt mellan ett och trettio år i verksamhet med sexåringar. Majoriteten av dem har många års erfarenhet i verksamheten.

Genomförande

Vi påbörjade vår studie genom att genomföra en pilotintervju. Detta gjordes för att se om vi genom våra intervjufrågor fick fram den information vi sökte. Resultatet av pilotintervjun innebar att vi la till några frågor i alla teman. Detta gjorde vi för att vi ville fördjupa oss och få ut mer av intervjun. När vi tog kontakt med de olika förskollärarna och bokade tid för intervju så informerades de även om ämnet på intervjun. Frågorna lämnades inte ut i förväg för att vi inte ville riskera att få tillrättalagda svar.

Vi valde att använda oss av en intervjuguide, där vi hade ett antal frågor utifrån fyra teman; bakgrund, pedagogisk verksamhet, barnet i centrum och lek och lärande. Utifrån denna intervjuform har intervjuaren en möjlighet att göra en intervju där

samtalet blir mer öppet och inte allt för styrt. Detta innebär att det går att forma intervjun och anpassa den efter respondentens intresse (Løkken & Søbstad, 1995).

Alla elva intervjuerna genomfördes med en förskollärare åt gången. Dokumentationen gjordes genom ljudupptagning. Intervjuerna tog mellan 15 och 40 minuter. Att intervjuerna tog olika lång tid berodde på flera olika anledningar. Lärarna var olika i sitt sätt att formulera sig och pratade olika mycket. En del kände sig obekväma med att vi spelade in samtalet. Vi som intervjuade fick även erfarenheter efter varje genomförd intervju vilket gjorde att vi blev mer säkra i vår roll och frågade fler följdfrågor i de senare intervjuerna. Intervjuerna genomfördes på de olika skolorna i lämplig lokal, så som personalrum, grupprum eller liknande som respondenten själv valt ut. Det är viktigt att intervjun genomförs på en plats som är lugn och där man kan sitta ostört. Den intervjuade bör även känna sig trygg i miljön (Trost, 2005). Under intervjuerna så var en respondent och en intervjuare närvarande.

Databearbetning

Efter avslutad datainsamling lyssnade vi igenom intervjuerna och transkriberade dem med datorns hjälp. På detta sätt gick vi igenom varje intervju noggrant och fick ner allt som sades på papper. Detta gjorde vi för att lättare kunna bearbeta det material som vi fått samtidigt som vi fick en bättre överblick. Denna process gjorde att vi blev förtrogna med materialet och det underlättade i det vidare arbetet. Utifrån intervjuerna kunde vi se att det fanns olika typer av svar som återkom. Vi delade därför in de olika svaren i kategorier.

Tillförlitlighet

Pilotintervjuerna som gjordes innan vi genomförde intervjuerna gjorde att vi kunde revidera intervjuguiden så att den blev mer lämplig och vi fick djupare svar. Detta underlättade i de kommande intervjuerna. Vi kunde placera frågorna i en mer lämplig ordning och ta bort frågor som vi inte ansåg passade in.

Alla intervjuer genomfördes i en lokal som förskolläraren själv valde ut vilket gjorde att hon kände sig trygg med den tillvaron. Dock märktes det och några sa att de kände sig obekväma med att vi hade ljudupptagning, trots att de var tillfrågade om

detta. Någon menade att hon blev stressad och inte kände att hon hade tid att tänka för att inspelningen rullade. I motsatts till detta hade de flesta inget emot ljudupptagningen och verkade heller inte begränsade av det.

RESULTAT

Kategoribeskrivningar

Efter analys av intervjuerna delade vi in materialet i följande kategorier:

- Den pedagogiska verksamheten
- Barnet i centrum
- Lek och lärande

I Den pedagogiska verksamheten har vi förskollärarnas beskrivningar av verksamhetens utformning, syfte och mål med leken och integrationen mellan förskola och skola

Kategorin Barnet i centrum innehåller förskollärarnas syn på barnet och hur de individanpassar verksamheten.

I kategorin Lek och lärande ingår hur förskollärarna beskriver hur de ser på barns lek och lärande, bland annat lekens betydelse för barns lärande.

Den pedagogiska verksamheten

I de förskoleklasser som vi har besökt har leken stort utrymme på schemat, de har fri lek varje dag och de försöker ha så långa lekpass som möjligt. Förskollärarna i förskoleklasserna anser att vikten av lek är stor och majoriteten av dem anser att de får stort utrymme för sin pedagogik i arbetslaget. Dock var det några som berättade att förskollärarna är tvungna att stå på sig i planeringen tillsammans med lärarna för att få utrymme för sin pedagogik. Flera menar även att det lätt kan bli för mycket ”skola” om de inte är starka i sin yrkesroll vilket inte alltid är lätt. Detta innebär att verksamheten blir uppstyrd och schemalagd istället för öppen och efter barnens intressen. En förskollärare beskriver *”Det har väl egentligen blivit så precis som det står överallt, förskolan har tagit mycket av skolans metodik och pedagogik och det var ju tänkt från början att det skulle vara tvärtom.”* hon fortsätter *”Vi har ju delade samlingar ganska ofta och då tycker nog jag att det blivit lite mycket skola i dom samlingarna jämfört med vad det var innan och att man har böcker och så...”*

Majoriteten av förskollärarna är positiva till att sexårsverksamheten är förlagd i skolan. De anser att förskoleklassen har inneburit att det har blivit en bro mellan förskola och skola. Med detta menas att barnen får en inskolning i skolans värld där de får möta personal, lokaler, raster och liknande vilket blir en form av mjukstart för barnen. *”Att sexåringarna har flyttat in i skolan innebär många vinster. Leken får utgöra en bro mellan två verksamheter.”* beskriver en förskollärare medan en annan förklarar *”...en fördel är att man känt en mjukare skolstart på något sätt, det har blivit ett mjukare klimat i skolan...”* I skolan finns även fördelar med att barnen lär känna äldre barn och många arbetar med faddergrupper. Detta innebär att de äldre barnen i skolan får ansvar för att ta hand om de yngsta och få dem att känna sig trygga. Faddergrupperna används också i skolarbetet då barnen arbetar med tema och andra ämnen där barnen är helt integrerade. Några av förskollärarna anser att en negativ sak i förskoleklassen är att dagen lätt kan bli uppstyckad i skolans värld, detta på grund av att det finns vissa tider som måste passas till exempel lunch och raster. Dock anser de flesta förskollärarna att det känns naturligt att sexåringarnas verksamhet är förlagd i skolan. En förskollärare förklarar *”Lärarna tycker nog att det är en större skillnad att vi har kommit till skolan än tvärtom. Jag känner att jag har inte rubbat på något pedagogiskt, liksom, att man måste ta hänsyn till skolan, man känner att man tillför något.”*

I de olika förskoleklasserna finns både mål och syften med leken i verksamheten. Dock var det bara på en skola där det fanns nerskrivna mål. På de andra skolorna var förskollärarna medvetna och hade en tanke med varför leken är viktig. Detta var individuellt för varje förskollärare och inget man hade kommit fram till gemensamt i arbetslaget. En förskollärare förklarade att *”Ett av målet med leken här är att barnen ska tillägna sig de sociala lekreglerna samförstånd, ömsesidighet och turtagande.”*

Barnet i centrum

Förskollärarna beskriver i intervjuerna att de i det dagliga arbetet utgår från barnen när de planerar verksamheten genom att de ser till deras intressen. De frågar även barnen vad de tycker och låter dem vara med och bestämma. Förskollärarna menar även att det är viktigt att de kan vara flexibla och ändra i sin planering om barnen kommer med förslag eller idéer.

På frågan hur de individanpassar leken i verksamheten svarade några av förskollärarna att de försöker se till varje barns förutsättningar och behov. En förskollärare beskriver *"Vi försöker lära känna dom, lite vad de är intresserade av, var i sin utveckling de befinner sig och lägger svårighetsgraden om man säger så där efter."* Flera förskollärare förklarar att de känner barnen väl och därmed kan styra barnen på ett positivt sätt. De kan bland annat se vilka barn som fungerar bra ihop i leken och kan leka tillsammans och tvärtom. Många förskollärare menar att de gärna styr upp detta.

Lek och lärande

Lärande för de olika förskollärarna är ett brett begrepp. Flera menar att allt är lärande. Ända från det du föds lär du dig ständigt. Hela dagen är lärande i olika former. Andra förskollärare förklarar att lärande är att lära genom att bearbeta verkligheten genom lek och att ha roligt. De fortsätter med att beskriva att vi lär genom att använda olika sinnen och röra hela kroppen. Barnen lär även av varandra, men också av oss vuxna. Det är viktigt att det är en positiv lärandemiljö. Här följer några citat som förklarar vad några förskollärare anser om barns lärande.

"Lärande genom lustfyllda övningar och lek."

"Man ska ha roligt!"

"Genom lek o därigenom bearbetning av saker."

"De lär sig av varandra."

Vissa av förskollärarna har ett mer skolinriktat synsätt, vilket innebär att de ser på lärande som något som sker i en tillrättalagd situation till exempel samlingen. Denna situation är visserligen lustfylld och lekfull, men är ändå uppstyrd och formad på ett sätt som gör den mer skollik. Ett exempel på en sådan situation som en förskollärare tar upp kan vara att göra en ljudlabyrint. Detta innebär att man säger ett ord till exempel tåg, då ska nästa ord fortsätta på g. Här förklarar förskolläraren att hon lätt ser om barnet förstått uppgiften och kan genomföra den. De flesta förskollärarna förklarar att de ser lärandet i alla sammanhang i förskoleklassens verksamhet, dock kan det lätt dra åt det skolinriktade hållet. För att anpassa förskoleklassens verksamhet till att bli mer integrerad har flera arbetslag valt att låta vissa barn gå in i ettan eller tvärtom vid behov. En förskollärare beskriver *"Det är ju så med, om man*

tänker på skolbarn, det är ju väldigt flytande gränser vad dom klarar av. Men det är ju ganska fritt så att [...] har ettorna då suttit och jobbat i en timma då kan dom få gå in och leka en stund. Och likadant så, det är ju inte så mycket ändå, att förskoleklassen eller några barn går in i ettan. Det händer på våren att dom är med för att dom tycker det är kul och dom som är liksom lite framme så...”

En förskollärare beskriver barns lärande som följande *”De lär sig genom att man till exempel har åskådligt material, bilder och djur som man kanske plockar upp från en spännande väska. Sen är ju repetition viktigt fast det kan verka tråkigt, man får uppmuntra och puffa på ibland...”* De flesta förskollärarna ser lärandet i alla sammanhang i förskoleklassens verksamhet, dock kan det lätt dra åt det skolinriktade hållet.

Alla intervjuade förskollärare är enade om att leken är betydelsefull för barns lärande. I leken ingår bland annat kommunikation och samspel med varandra. Det är även viktigt att överföra synen på leken från förskolan till skolan så att lärarna kan arbeta vidare med lärande genom lek.

De flesta förskollärarna menar att de i den fria leken låter barnen leka på egen hand. De kan ibland vara med och starta upp en lek eller vara med en kortare stund. Sen låter de barnen leka själva. Några menar att det är negativt att de stör om de lägger sig i för mycket och att de då styr barnens lek. En förskollärare förklarade så här *”Vi har ingen annan funktion i barnens lek mer än att vi styr upp, ser till att inte alla barn är i samma rum och att alla har någon att leka med. Vi observerar och ser att allt fungerar, vi leker inte aktivt i leken. Då styr vi barnen det är inte bra.”* Några få menar att pedagogerna har en viktig roll i leken och att det är de som kan ge inspiration och nycklar som leder leken framåt. De menar att det är viktigt att ständigt finnas i barnens lek och att ibland styra upp mer och ibland mindre. Vidare sa de att det är viktigt att anpassa sig efter barnen och se vad de klarar av, vissa behöver mer stöd än andra. En förskollärare förklarar *”Är man aktiv i leken så ser man ju hur barnen utvecklas och hur de leker och tänker. Man blir närmre barnen på något sätt och ser deras utveckling. Man ser när lärandet sker.”*

DISKUSSION

Metoddiskussion

Vi är efter genomförda intervjuer och analys av dem nöjda med val av metod. Vi anser att vi valde en lämplig metod utifrån det syfte och de frågeställningar som vi hade. Det har dock varit tidskrävande att transkribera och bearbeta svaren.

Syftet med detta arbete var att undersöka hur förskollärare i förskoleklass beskriver sin syn på relationen lek och lärande i förskoleklass. Vi fördjupade oss i hur förskollärarna beskriver sin syn på lekens roll i barns lärande. Vi fördjupade oss i två frågor. Hur beskriver förskollärare sin syn på lekens roll i barns lärande i förskoleklass? och Hur beskriver förskollärare sin syn på integrationen mellan skola och förskola och dess betydelse för leken?

Vi anser att vi utifrån vår undersökning har fått svar på vår frågeställning och fått en bild av hur förskollärare arbetar med leken som metod i barns lärande i förskoleklass. Detta genom att vi genomförde intervjuerna i samtalsform där vi fick möjlighet att ställa följdfrågor och förskollärarna fick beskriva hur de tyckte och tänkte.

När vi påbörjade detta arbete hade vi en uppfattning och en hypotes om hur vi trodde att förskollärarna i förskoleklass arbetar, detta har vi till viss del fått förstärkt samtidigt som vi fått motbevis på vissa punkter. Vi antog före undersökningens början att förskoleklassen var en skollik verksamhet med uppstyrda aktiviteter och schemalagda tider. Vi var medvetna om att syftet med förskoleklassen var att förskolepedagogiken skulle få inflytande i skolan. Vår uppfattning från egna upplevelser var att förskoleklassen ändå hade tagit efter mycket av skolans pedagogik och inte tvärt om. Dock har vi genom vår studie insett att detta varierar från olika skolor. Vi tror att det är viktigt att förskolläraren är stark i sin yrkesroll och står på sig för sin pedagogik och får sin röst hörd i arbetslaget.

Resultatdiskussion

Genom våra intervjuer kan vi se att förskollärarna till största del är positiva till att förskoleklassens verksamhet är förlagd i skolan. De menar att de får utrymme för sin pedagogik i skolan och att de känner sig uppskattade av lärarna i grundskolan. Alla är även överens om att förskoleklassen innebär en trygghet för barnen och en bro från förskola till skolan. Vilket även Myndigheten för skolutveckling (2006b) skriver om. Tanken var att förskoleklassen ska vara en övergång från förskolan till grundskolan. Förskolläraren i skolan ska med sin pedagogiska syn på lek och lärande vara med och förändra arbetssättet i skolan.

Vi är överens om att förskoleklassen är en bra och viktig del i det svenska utbildningsväsendet. När verksamheten fungerar som det från början var tänkt blir det en naturlig övergång för barnen från förskolan till skolan. Skolverket (2001) menar att genom förskollärares närvaro på skolan får de möjlighet att påverka arbetssätten och även de äldre barnen får ta del av det som är naturliga inslag i förskolan så som lek, skapande, temainriktat arbetssätt och utforskande. Vi anser därför att det är viktigt med stabila förskollärare som står upp för sin pedagogik och inte låter sig anpassas efter skolans arbetssätt. Även Myndigheten för skolutveckling (2006a) skriver att förskoleklassens verksamhet ska vara anpassad efter sexåringens behov av att leka och utforska på egen hand.

I intervjuerna med förskollärarna framkom att de i den dagliga verksamheten utgår från barnen. Då ställer vi oss frågan, vad menar de med detta? Detta är ett diffust begrepp som ofta används och låter fint. Dock kan innebörden av detta variera och förskolläraren kanske inte ens reflekterar över vad hon/han själv står. Även i läroplanen står det att verksamheten ska utgå från barnen. Detta kan man göra på många olika sätt och beroende på hur förskolläraren tolkar begreppet utformas verksamheten efter det.

Vi har även fått exempel på förskoleklassverksamhet som verkligen är starkt förankrade i förskolans pedagogik. Denna har en stimulerande skapande miljö och använder sig inte av skolmaterial eller skollika samlingar, utan utgår från barnen. Leken existerar hela tiden. Berg (1992) menar att leken är en naturlig del i barnens vardag och att de genom den vågar pröva och utforska olika områden. Denna

förskoleklass är tyvärr ett undantag från de flesta vi har intervjuat, de flesta förskollärare har blivit mer skollika i sitt arbetssätt allt eftersom.

Leken har alltid varit en central del i förskolans verksamhet men förskollärarna har inte vetat hur de ska förhålla sig till den. Detta har lett till att man har låtit barnen leka på egen hand och man har trott att de utvecklar leken oavsett påverkan av vuxna (Lindqvist, 2002). Det här synsättet kunde vi även se hos några få av de förskollärare som vi intervjuade. De menade att de skulle störa och styra barnen för mycket om de låt sig i barnens lek. Majoriteten av förskollärarna ansåg att det var bra att ge barnen idéer och stötta dem i leken ibland, medan några få menade att de var väldigt aktiva i barnens lek och att det var otroligt viktigt att de fanns med i leken för att stötta och utveckla den. Med detta resultat ser vi att det finns en variation bland förskollärarna och deras arbetssätt. Vi tror att många förskollärare inte är aktiva i barnens lek på grund av bland annat tidsbrist eller att de stör barnen. De har andra uppgifter som de passar på att göra medan barnen leker. Dessutom tror vi att förskollärarna inte har kunskap om att barn vill ha med vuxna i sina lekar ibland. Lindqvist (2002) skriver att leken i förskolan har setts som en angelägenhet endast för barnet och förskollärarna har inte vetat hur de ska förhålla sig till den. Det har funnits en tro på att barn utvecklas i leken oavsett påverkan från de vuxna.

Ett fåtal förskollärare som vi intervjuat avvek från detta synsätt och var engagerade i den fria leken, de hade olika roller och förde hela tiden leken framåt. De menade att de genom att finnas i leken kunde på ett närmare sätt se när barnen lärde sig nya saker och samspelade med varandra. Lillemyr (2002) menar att barn är också intresserade av att ha vuxna som lekkamrater. När vuxna spelar roller vet barnen att det är lek och de behöver därför inte vara osäkra på de vuxnas regler.

Lillemyr (1990) beskriver Leontjevs tankar om barns lek. Han menar att för ett barn i förskoleåldern är leken mycket viktig och dominerar, detta i betydelsen att leken formar och vidareutvecklar de psykiska processerna. Det är genom leken som barnet lär sig förstå språket, roller och värderingar i samhället. Enligt Fagerli, Lillemyr & Søbstad (2001) är leken viktig i barns utveckling och lärande. Den är en metod för barnet att lära känna sin omvärld. Därför är det viktigt att leken får vara medelpunkten i pedagogiken runt barnen. Detta håller vi verkligen med om. Leken och det lustfyllda lärandet ska gå in i varandra, inte vara separata delar i

verksamheten. Det vanligast förekommande i de förskoleklasser vars lärare vi intervjuat, är att samlingen är en mer skollik del där de har matte, språk och liknande, efter det får barnen leka fritt. Detta känner vi är en uppstyckad verksamhet som inte har ett sammanhang för barnen. De får visserligen leka mycket men leken och pedagogiken går inte hand i hand.

Vi upplever att alla förskollärare vi intervjuat är medvetna om att leken är viktig för sexåringarna. Dock menar några att det är svårt att få till tillräckligt med tid för leken i skolans schemalagda strukturerade miljö. Vår uppfattning är att förskollärarna som vi intervjuat mer eller mindre medvetet har formats och anpassats efter skolans tradition. Vi tror att alla har viljan att värna om förskolans pedagogik men att de i det dagliga arbetet i skolan lätt står tillbaka gentemot lärarna. Fagerli, Lillemyr & Søbstad (2001) menar att skolan har djupt förankrade traditioner medan förskolan arbetar utifrån ett mer öppet arbetssätt. Detta innebär att för ett samarbete mellan dessa ska fungera krävs att förståelse för att båda traditionerna har viktiga delar att bidra med.

Vi kan utifrån resultatet av våra intervjuer se att förskollärarna har olika sätt att se på barns lärande och de blandar olika sätt att se lärandet på. De menar att barn vid sex års ålder kan befinna sig i olika faser och vara olika mogna på olika områden. Utifrån intervjuerna har vi sett att somliga förskoleklasser försöker integreras i skolan genom att låta de ”skolmogna” barnen gå in i ettan och tvärtom. Vi anser att detta innebär att man inte anpassar verksamheten efter barnen, utan man anpassar barnen efter verksamheten. Barn lär sig i de sammanhang de befinner sig i och det är vår uppgift som lärare att forma en verksamhet som stimulerar det enskilda barnet där det befinner sig. I Lpo 94 poängteras vikten av att lära på ett aktivt sätt genom leken. Skapande arbete och lek är viktiga delar i det aktiva lärandet (Skolverket, 1998a).

Det har genom tiderna i förskolans värld funnits så kallade utvecklingsscheman där förskollärarna har kunnat pricka av och följa barnens utveckling. I denna typ av system har man sett utvecklingen som något som ständigt går uppåt som en trappa. Det vill säga att barnen förväntas kunna vissa saker vid en viss ålder och att de ska ha utvecklats till ett visst stadie (Johansson & Pramling Samuelsson, 2007). Vår uppfattning är att detta sätt att se på utveckling fortfarande finns kvar till viss del. Förskollärarna försöker se varje barn där det befinner sig och utgå från det, men ändå

finns stadierna och utvecklingsscheman kvar och när man är sex år förväntas man ligga på en viss nivå i utvecklingen på olika områden.

Vi anser att förskollärares uppgift är att se barnet där det befinner sig och skapa en stimulerande, lärande och lustfylld miljö utifrån barnets behov och intressen. Det kräver stort engagemang av förskolläraren för att göra detta men vi tror att det är det bästa för barnet.

Under arbetet med denna uppsats har vi hela tiden varit positiva till leken och sett den som nödvändig i förskoleklassens verksamhet. Något som vi dock inte reflekterat mycket över är om all lek är bra och om alla barn tycker om att leka. Kan det till exempel förekomma mobbning i leken? Något som säkerligen förekommer är att ett visst barn alltid tar eller får en viss roll i rolleken som inte har någon större funktion. Barnet kan självmant ta rollen som till exempel hund, eller så kan de andra barnen säga, om du vill vara med får du vara hund. Detta kan lätt bli ett återkommande fenomen och barnet utvecklas inte i sin roll eller kanske får dålig självkänsla. En annan syn på detta kan vara ett barn som är blygt och tillbakadraget. För detta barn kan rollen som hund vara en väg in i leken där han/hon får känna sig delaktig utan att ha en styrande roll. Att lek inte skulle vara positivt eller bra är inte något som någon av våra intervjupersoner har tagit upp, dock tror vi att det förekommer. Det enda som våra intervjupersoner har antytt är att de styr upp om de ser att vissa barn inte leker bra tillsammans, om det blir stökigt eller om de leker lekar som inte lämpar sig.

Sammanfattningsvis kan vi se att majoriteten av förskollärarna känner sig trygga i sin roll och står för sitt tankesätt och pedagogik. De menar att leken är en viktig del i barns lärande och att det därför ska vara en utgångspunkt i verksamheten. Förskollärarna menar även att lärande och lek hör ihop. I ett fåtal av förskoleklasserna kan vi se att skolans pedagogik har tagit överhanden och att arbetssättet har blivit mer skollikt med böcker och liknande.

Förslag till vidare forskning

Om det hade funnits mer tid till att göra vidare forskning hade det varit intressant att besöka fler skolor för att få en vidare bild av hur arbetssättet kan variera från skola till skola. Det hade även varit intressant att jämföra och studera förskollärarna, genom att till exempel observera pedagoger i den fria leken. En annan del i vidare forskning skulle kunna vara att intervjua barn och hur de ser på sitt lärande genom lek. En annan viktig person att intervjua är rektorn.

REFERENSER

Berg, L-E. (1992). *Den lekande människan*. Lund: Studentlitteratur.

Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Dahlberg, G. & Lenz Taguchi, H.(1994). *Förskola och skola - om två skilda traditioner och om visionen om en mötesplats*. Stockholm: HLS Förlag.

Erikson, E.H.(1965). *Barnet och samhället*. Stockholm: Natur o Kultur.

Fagerli, O., Lillemyr, O., & Søbstad, F. (2001). *Vad är förskolepedagogik?*. Lund: Studentlitteratur.

Regeringskansliet (n.d.). *FN:s konvention om barnets rättigheter*. Hämtad 17 April 2008, från

http://www.manskligarattigheter.gov.se/dynamaster/file_archive/020521/a2fe55424340e999aed047eb281537d7/fn_891120.pdf

Haug, P. (1992). *Educational reform by experiment: The Norwegian experimental educational programme for 6-year- old (1986-1990) and the subsequent reform*. Stockholm: HLS.

Henriksson, L. (2000). *Bokpuffar*. Stockholm: En bok för alla.

Henschen H. M. (Red.).(1990). *Barn i stan : från sekelskifte till nittiotal*.

Stockholm: Folksam, Stockholms stadsmuseum, Tidens Förlag.

Johansson, E., & Pramling Samuelsson, I. (2007). *Att lära är nästan som att leka*.

Stockholm: Liber AB.

Johansson, I. (2000). Skolan möter förskolan och fritidshemmet. I G. Kärrby (Red.), *Förskolepedagogiken möter skolan – utgångspunkt för förändring* (pp. 19-38). Lund: Studentlitteratur.

Knutsdotter Olofsson, B. (1992). *I lekens värld*. Stockholm: Almqvist & Wiksell Förlag AB.

- Knutsdotter Olofsson, B. (1996). *De små mästrarna – om den fria lekens pedagogik*. Stockholm: HLS Förlag.
- Lillemyr, O.F.(1990). *Lek på allvar – teorier om lek under förskoleåren*. Studentlitteratur: Lund.
- Lillemyr, O.F.(2002). *Lek - upplevelse - lärande i förskola och skola*. Stockholm: Liber.
- Lindqvist, G. (1996). *Lekens möjligheter*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindqvist, G.(2002). *Lek i skolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Løkken, G., & Søbstad, F. (1995). *Observation och intervju i förskolan*. Lund:Studentlitteratur.
- Martin Korpi, B.(2006). *Förskolan i politiken – om intentioner och beslut bakom den svenska förskolans framväxt*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Myndigheten för skolutveckling (2006a). *Att leka sig in i skolans värld*. Stockholm: Danagårds grafiska, Liber.
- Myndigheten för skolutveckling (2006b). *Förskoleklassen - i en klass för sig*. Stockholm: Liber.
- Piaget, J.(1962). *Play, dreams and imitation in childhood*. New York: Norton.
- Pramling Samuelsson, I. & Asplund Carlsson, M. (2003). *Det lekande lärande barnet i en utvecklingspedagogisk teori*. Stockholm: Liber.
- Pramling Samuelsson, I. & Sheridan, S. (1999). *Lärandets grogrund*. Lund: Studentlitteratur.
- Rosengren, B.(1972). *Vad vill Barnstugeutredningen? Sammanfattning av betänkandet Förskolan, del 2*. Stockholm: Svenska Facklärarförbundet, Askild & Kärnekull Förlag AB.
- Skolverket.(1998a). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Skolverket. (1998b). *Läroplan för förskolan*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Skolverket (2001). *Att bygga en ny skolform för 6-åringarna. Om integrationen förskoleklass, grundskola och fritidshem*. Rapport 201. Stockholm: Liber Distribution.

SOU 1972:26. *Förskolan del 1. Betänkande angivet av 1968 års barnstugeutredning*. Stockholm: Socialdepartementet.

SOU 1997:157. *Att erövra omvärlden*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Trageton, A. (1996). *Lek med material – Konstruktionslek och barns utveckling*. Malmö: Runa förlag AB.

Trost, J. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Vygotskij, L. S. (1995). *Fantasi och Kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos AB.

Welén, T.(2003). *Kunskap kräver lek. Myndigheten för Skolutveckling*. Stockholm: Liber Distribution.

Williams, P., Sheridan, S., & Pramling Samuelsson, I. (2001). *Barns samlärande – en forskningsöversikt*. Stockholm: Fritzes.

Wolmesjö, S. (2006). *Rörelseaktivitetlek & lärande för utveckling av individ och grupp*. Stockholm: SISU Idrottsböcker.

BILAGA

Intervjuguide

Tema	Intervjufrågor
Bakgrund	<ul style="list-style-type: none"> • I vilka olika typer av verksamheter har du arbetat? • Hur länge har du arbetat i verksamhet med 6-åringar? • Hur ser arbetslaget som du arbetar i ut?
Den pedagogiska verksamheten	<ul style="list-style-type: none"> • På vilket sätt anser du att din pedagogik får utrymme i arbetslaget? • Beskriv hur er verksamhet ser ut. • Vilket utrymme får leken på schemat? • På vilket sätt används leken i den dagliga verksamheten? • Vad är syftet med lek i er verksamhet? • Vad har ni för mål med leken? • Vad anser du att det har inneburit för den pedagogiska verksamheten att sexåringarna har flyttat till skolan?
Barnet i centrum	<ul style="list-style-type: none"> • På vilket sätt utgår ni från barnen i verksamheten? • Hur individanpassar ni leken i verksamheten?
Lek och lärande	<ul style="list-style-type: none"> • Vad är lärande för dig? • Hur lär sig barn enligt din uppfattning? • Vad anser du om lekens betydelse för barns lärande? • Hur ser ni på lek i förskoleklassens verksamhet? • Vilken roll har ni i barnens lek? (Styra upp eller ej?)

